

L' AVENS

LITERARI ARTISTICH CIENTIFICH

REVISTA MENSUAL ILUSTRADA

Any 1889

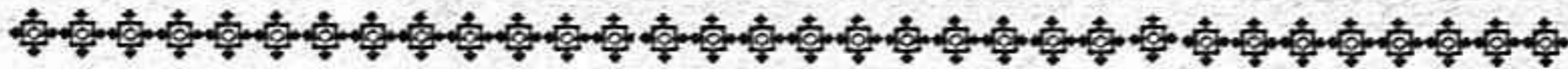
L' AVENS

BOTERS, 16, LLIBRERÍA, BARCELONA

1889

MINISTERIO
DE CULTURA

ÍNDIX

	<u>Pàgines</u>		<u>Pàgines</u>
ARTICLES			
ALMIRALL (Valentí). Desde casa meva...	78	OLLER (Narcís). Camps á través (Bucólicas)...	8
BARADO (Francesch). Lo Museu-Armeria de D. J. Estruch...	2	PUIGGARÍ (Joseph). Encencer de l' época romano-cristiana...	38
BASSEGODA (Bonaventura). Vetllant...	41	Pinturas murals de Pedret. Sigle XI-XII...	105
BOFARULL (Francesch de). Iglesia antiga de S. Martí de Provensals...	122	ROCA Y ROCA (Joseph). Apeles Mestres...	58
BOSCH DE LA TRINXERÍA (Carles). Un enterro (Recorts pyrinaichs)...	190	ROURE (Conrat). Sobre 'l poeta popular en Frederich Soler...	34
BOTET Y SISÓ (Joaquim). Sepulcre de Eleonor de Cabrera...	168	SADERRA (Joseph). Olot...	138
BRIZ (Francesch Pelay). Una cansó...	111	SARDÁ (Joan). Narcís Oller...	162
BRUNET (Joseph). Una curiositat bibliogràfica...	125	TORROJA (Bernat). Reus (Reddis)...	178
CARETA Y VIDAL (Antoni). D. Francesch Pelay Briz...	90	VIDAL DE VALENCIANO (Gaetà). Lo rellotge de sol de ca' n Pausas...	64
CHABAS (Roch). Lo moviment lliterari, artístich y arqueològich á Valencia...	202	POESÍA	
COROLEU (Joseph). Vilanova y Geltrú...	73	AGUILÓ (Marian). Amor robadora...	13
LLABRÉS (Gabriel). La cullita de les lletres á Mallorca, l' any 1889...	207	BARTRINA (Francisco). Intima...	30
MASPONS Y LABRÓS (Francisco de S.). Granollers...	17	GUANYABENS (Emili). Lo infim...	132
MASSÓ TORRENTS (Jaume). L' idili d' en Janret (Croquis pirinaychs)...	25	LOPEZ OMS (Lluís). Lo sol al Hivern...	174
La Guilla (id. id.)...	148	MARTÍ Y FOLGUERA (Joseph). Contrast...	196
Alexandre Petoefi...	97	MATHEU (Francesch). Cansó...	83
		MESTRES (Apeles). Lo gitano...	69

	<u>Pàgines</u>		<u>Pàgines</u>
PETOEFI (Alexandre).		<i>Mestres. Idilis.</i>	14
Ma esposa y mon sabre.—Lo naixement de mon fill.—A ma Adelaida. (traduccions)	103	<i>Mestres. Baladas.</i>	120
UBACH Y VINYETA (Francesch).		<i>Monserda. Poesies.</i>	15
Intima.	47	<i>Noguer. Guia de Figueras.</i>	198
TEATRE CATALÀ			
<i>Aulés. Lo Sant Cristo gros.</i>	14	<i>Osona. Guia del Llussanés, etc.</i> . .	120
<i>Llanas. Vesten Anton.</i>	175	<i>Parassols. S. Joan de Mata.</i> . . .	159
<i>Soler. Judas.</i>	71	<i>Parets. Crònica I.</i>	51
<i>Id. La Carta de navegar.</i>	197	<i>Parlow. Bilder u. Traume aus Spanien.</i>	55
<i>Soler de las Casas. Bon Jan qui paga.</i>	197	<i>Pella. Ampurdan.</i>	72
BIBLIOGRAFIA			
<i>Badia. Viatges d' Ali Bey.</i>	175	<i>Pellicer. Iluro.</i>	15
<i>Bosch de la T. L' hereu Noradell.</i>	54	<i>Ribas. San Ramon de Penyafort.</i> .	199
<i>Brunet. Ni Arios ni Indo-Arios.</i> . .	198	<i>Rubió. Gayter del Llobregat I.</i> . .	31
<i>Careta. Las Consequències.</i>	160	<i>Rubió y Lluch. Renacimiento Clásico.</i>	133
<i>Chabret. Sagunto.</i>	200	<i>Rubio de la Serna. Cabrera.</i> . . .	52
<i>Corbella. Escrits del R. de Vallfogona.</i>	159	<i>Serafi. Cançons.</i>	200
<i>Delaville. Joyaux Couronné d' Aragon.</i>	133	<i>Tramoyeres. Instituciones gremiales.</i>	199
<i>Desdevises. Don Carlos d' Aragon.</i>	197	<i>Verdaguer. Pelegrí á Terra Santa.</i>	31
<i>Duran y Bas. San Raymundo de Peñafort.</i>	159	<i>Verdaguer. Le Canigou (trad. Tolrá).</i>	133
<i>Erculei. Sezione Retrosp. Esposz. Barcellona.</i>	87	<i>Asoc. Artíst. Arqueol. Barcelona. Albums.</i>	86
<i>Girbal. Epistolario de Sala.</i>	199	<i>Jochs Florals del 1. diumenge Maig 1888.</i>	104
<i>Hübner. Arqueología.</i>	53	<i>Jochs Florals de 1889.</i>	158
<i>Ixart. Año pasado.</i>	54	REDACCIÓ	
<i>Llanos. Romancero de D. Jaime.</i> . .	89	<i>Als lectors.</i>	I
<i>Luanco. Alquimia en España.</i> . . .	134	<i>Moviment regional.</i>	48, 85, 155
<i>Maluquer. Derecho civil de Barcelona.</i>	86	<i>Revista de periódichs.</i>	49
<i>Martinez. Sobrarbe y Aragon.</i> . . .	198	<i>Un recort als morts de l' any: F. P. Briz, Felip Vergés y Permanyer, Eduart Tàmaro, Manel Oms, Joan Font y Guitart, Ramon de Síscar, Ramon Ginestá, Manel Angelon, Claudi Lorenzale, Guillem Rabauta, Angel Fatjó.</i> . . .	215

ERRADAS

<i>Pàgina</i>	<i>Ratlla</i>	<i>Diu</i>	<i>Deu dir</i>
27	9	l' Enriquet	en Martinet.
52	4	comprobar	verificar
54	11	à	ha
»	13	A	Ha
»	28	cop d' ala	cap d' ala
155	16	base quinta	article 15
»	21	base quinta	article 15

L' AVENS

LITERARI * ARTISTICH * CIENTIFICH

REVISTA MENSUAL IL-LUSTRADA

ALS LECTORS

DESPRÉS d' alguns anys de silenci, L' AVENS torna á aparéixer. Ignorém si es lo temps oportú; però no hem d' amagar á nostre públich, á cambi del bon recort que de la *Revista* sembla guardar, que no ha passat any desde sa desaparició sens que 'ns haguém preguntat si no era convenient comensar de nou la tasca que deixárem.

De llavoras ensá, molts actes, més ó menos importants, han tingut lloch en lo catalanisme, que L' AVENS haguera tractat ab gust, no precisament perque 'ls crega de gayre trascendencia, sinó sols perque la idea catalanista ha fermentat bon xich.

Nosaltres, que per sort nos hem mantingut en terreno neutral dintre de la deplorable escisió que ha tingut lloch, conservant las mateixas conviccions que altre temps, vením á allargar la má á tots los catalans de bon sentit, cor franch y pensa lliure que vulgan acceptarla, y procurarém reunir en nostras planas á la gent valiosa de tots los camps, com procurárem fer en nostra primera época.

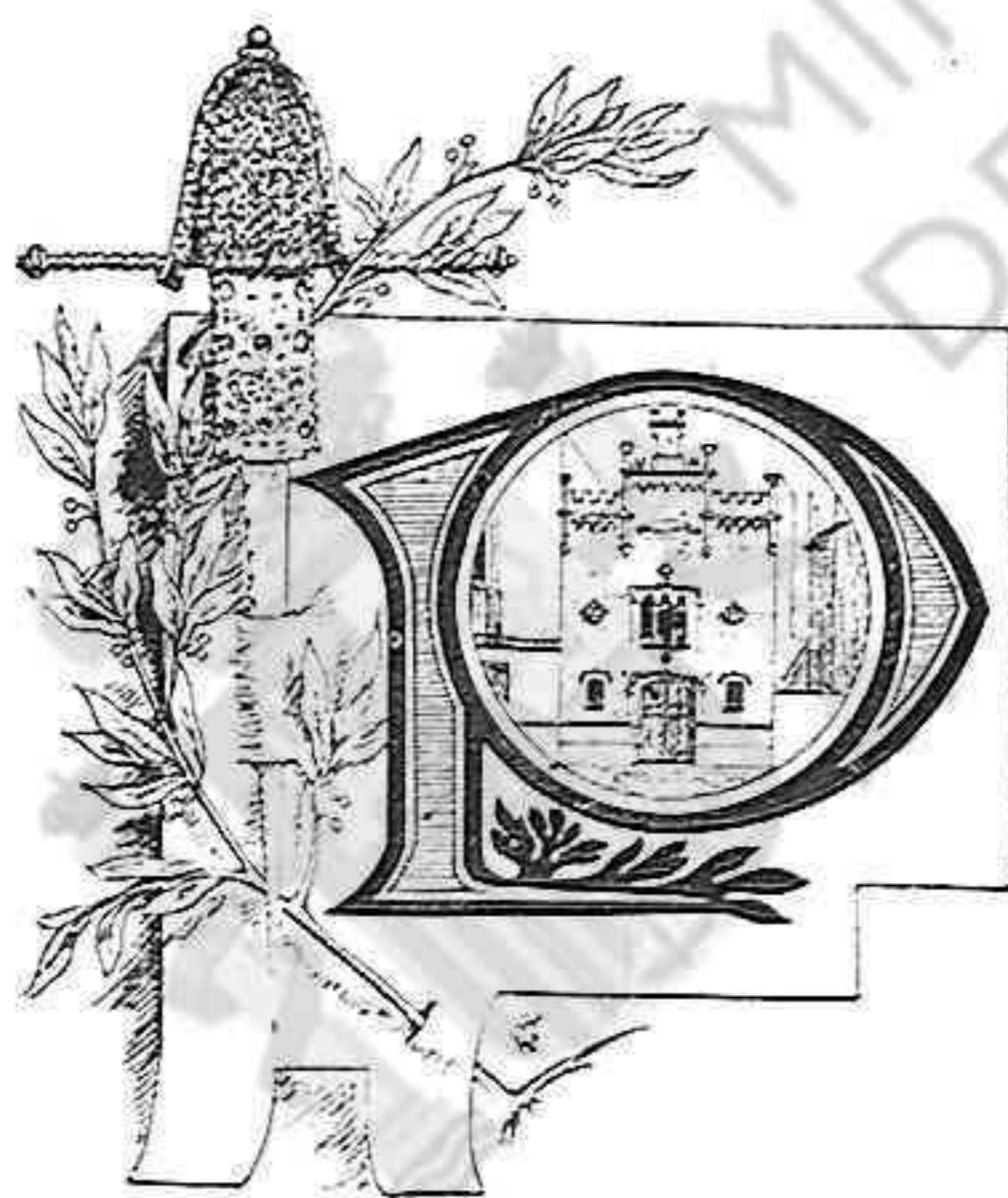
Nos reservém la secció anónima de nostra publicació pera anarhi donant compte ab crítica franca é independent de tot lo que produheixi la literatura catalana.

LA REDACCIÓ

LO MUSEU-ARMERIA

DE D. J. ESTRUCH

ERA 'l degut estudi de las edats que foren, res hi há com la exposició plástica d' objectes dels temps passats, y quan, com entre nosaltres, lo moviment artístich d' una ciutat pren increment, la creació de museus retrospectius vé á ser una necessitat.

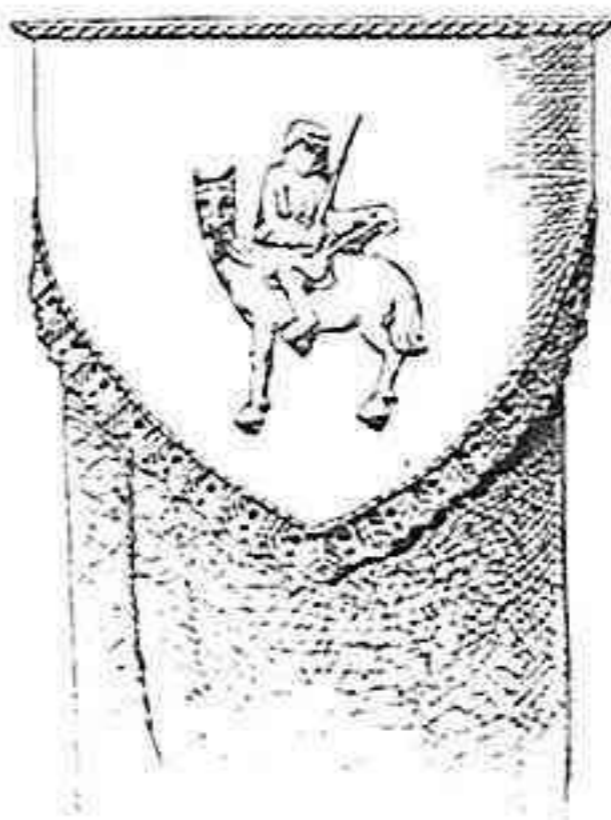
Si fins ara hem tingut de deplorar la escassetat de museus y la poca importancia que s' ha donat per part de las autoritats als depósitos públichs d' aquesta mena, esmentém ab veritable goig la lliberalitat dels particulars que posan sas coleccions á disposició de tothom.

De poch se podrá dir com del senyor Estruch, que aixecant un edifici á posta, y omplintlo de curiosos exemplars, arreplegats á copia de temps, n' hajan obert després las portas pera 'l públich servey y delectació.

Lo front del edifici 's fá simpátich y es inspirat en la darrera época del gòtich civil catalá; en la part alta s' hi llegeix lo lema *Pro patria et honore*, que interpreta bé l' objecte á que 's destina. Un cop dins, se troba un vestíbul tancat per un reixat, quin dibuix es reproducció d' un dels de la Catedral. Davant, y baixant tres esglahons, s' extén lo saló, de 21'60 metres de llarch per 9'50 metres d' ample, rebent llum cenital, en quinas foscas parets s' hi destacan brillants trofeus d' armas y banderas, en lo sol y al centre hi han canons y *culebrinas*, guerrers á peu y á cavall, ab malla ó arnés, y al bell mitj del pany de paret del fons, s' hi veu lo busto del senyor don Ramón Estruch (†), pare del propietari del Museu. A primer cop d' ull s' aprecia la riquesa que atresora aquest saló, aixís com lo bon gust de son generós amo. A la entrada 's pot adquirir lo catálech (2'50 pessetas), que á més de contenir una relació detallada dels 1207 objectes de que consta, hi van produhidas 233 marcas d' armers.

La colecció d' espasa es molt complerta. Lo kris de Java, lo sabre xino, lo yatagá, l' alfange, lo kris joloá, la espasa zanguebar, la consular, la de saló, la moderna d' infanteria, lo espasí, alternan ab las famosas de creu, de petxina, de tassa llisa ó calada, etc., etc., y no hi faltan dagas, *verduguiellos*, estochs, mandobles y espasas d' execució. Mereix per nosaltres especial menció, la que porta 'l número 572, que reproduhim, tant per sa importancia material com histórica. Es la célebre espasa coneguda ab lo nom de *Sant Martí*, que serví á la coronació del rey Don Martí. Se diu que havia pertenescut á Beren-

guer, bisbe de Tours; que en 1119 passá á ésser propietat de Sant Olaguer, bisbe de Barcelona; que aquest ne feu entrega al compte Berenguer III, qui la depositá en la capella de Santa Agata. Darrerament era propietat del gremi de pelayres.

Es del sigle X ú XI; la fulla, de dos talls, té o'80 metres de llargada y o'07 metres d' ampla en lo taló, ab una canal que arriba fins á la punta, de bon tremp y flexible. En un dels brassos de la creu s' hi coneixen restos de niellat. La veyna corresponent, que també publiquem, porta 'l número 571, y está coberta de seda verdosa, que un temps degué ser blava. Té 'l brocall de plata daurada, ab un baix relleu representant Sant Martí en l' acte de partir sa capa.

Altras espasas románicas conté la colecció, y 's pot anar seguint lo desarrollo históric d' aquesta arma fins arribar á las del sigle XVI y XVII, que portan demunt la marca exhuberant del Renaixament. Vegis la daga que dú 'l número 312, y que reproduhim en la inicial que comensa aquesta noticia. Figuran en la colecció magnífichs exemplars de famosos espasers toledíns, y no escassejan los de marcas d' artistes alemanys, suissos, italians y francesos. No deixarem de parlar de la espasa, sens esmentar la magnífica fulla de mandoble del sigle XVI, que té 'l número 744. Es de 1'58 metres de llargada y o'07 metres d' ampla. Sa veyna (número 1021) es de cuyro, y du la inscripció: *Joseph Rovira me fecit, 1700*, en una cara, y á l' altra, *Fve mi padrino Juan de Alarcon*. Pertanyia á la confraria d' espasers de Barcelona (1).

La Armeria Estruch, no es menys rica en armas portátils de foch. La abundancia d' exemplars permet estudiar prou bé la historia y mecanisme de las claus, ab sas varietats de roda, doble roda, corda y espurna, aixís com la ornamentació de canons y de caixas de fustas ricas incrustadas d' ebori, nacre, plata y or. L' arcabús, lo mosquet, lo pedrenyal, la tercerola, la escopeta, lo fusell, la pistola, tot s' hi troba degudament representat.

Será ocasió d' article especial en altre número de L' AVENS la fabricació ripollesa, que tant renom dongué als armers catalans.

(1) *Memorias de la Academia de Buenas Letras de Barcelona*, tomo II, 1868, pág. 265.—Balari, *Etimologías Catalanas*. 1885, pag. 15.

La ballestería no hi ocupa tampoch lloch secundari, y conté preciosos exemplars suïssos, alemanys é italians. Pera millor apreciar la importancia de la ballestería catalana en la edat mitja, tan encomiada per Muntaner y Desclot, un maniquí representa un d' aquestos soldats en actitud d' armar la ballesta ab aparato de torn ó armatosta.

Entre las armas portátiles d' aquest Museu, deuen esmentarse també las destrals y massas d' armas, ja sia per lluytar á peu ó á cavall.

Per últim, en los grupos centrals s' hi veuen un canó y un falconet del sigle XIV, y altres canons, *culebrinas* y morters dels XVI al XVIII.

Ab tot y ser molt complerta la colecció d' armas ofensivas, no ho es menys la d' armas defensivas; en aquesta secció hi entran notabilíssimas armaduras complertas y parcials. Las pessas soltas del arnés son en nombre suficient pera apreciar los estils y la varietat de treballs. Tots los dits objectes se troban descrits fins al detall en lo *catálech*, acompanyats alguns d' ells de judiciosas consideracions sobre la aparició de cada pesa.

Algunas cotas de malla dels sigles XIII al XV, capmalls (pessa que 's duya dessota l' elm), elms, petos, morrions, canilleras, brassals, rodellas y altrás pessas, son auxiliars poderosos pera 'l estudi de la aparició de cada una d' ellas y del treball artístich que moltras vegadas contenen.

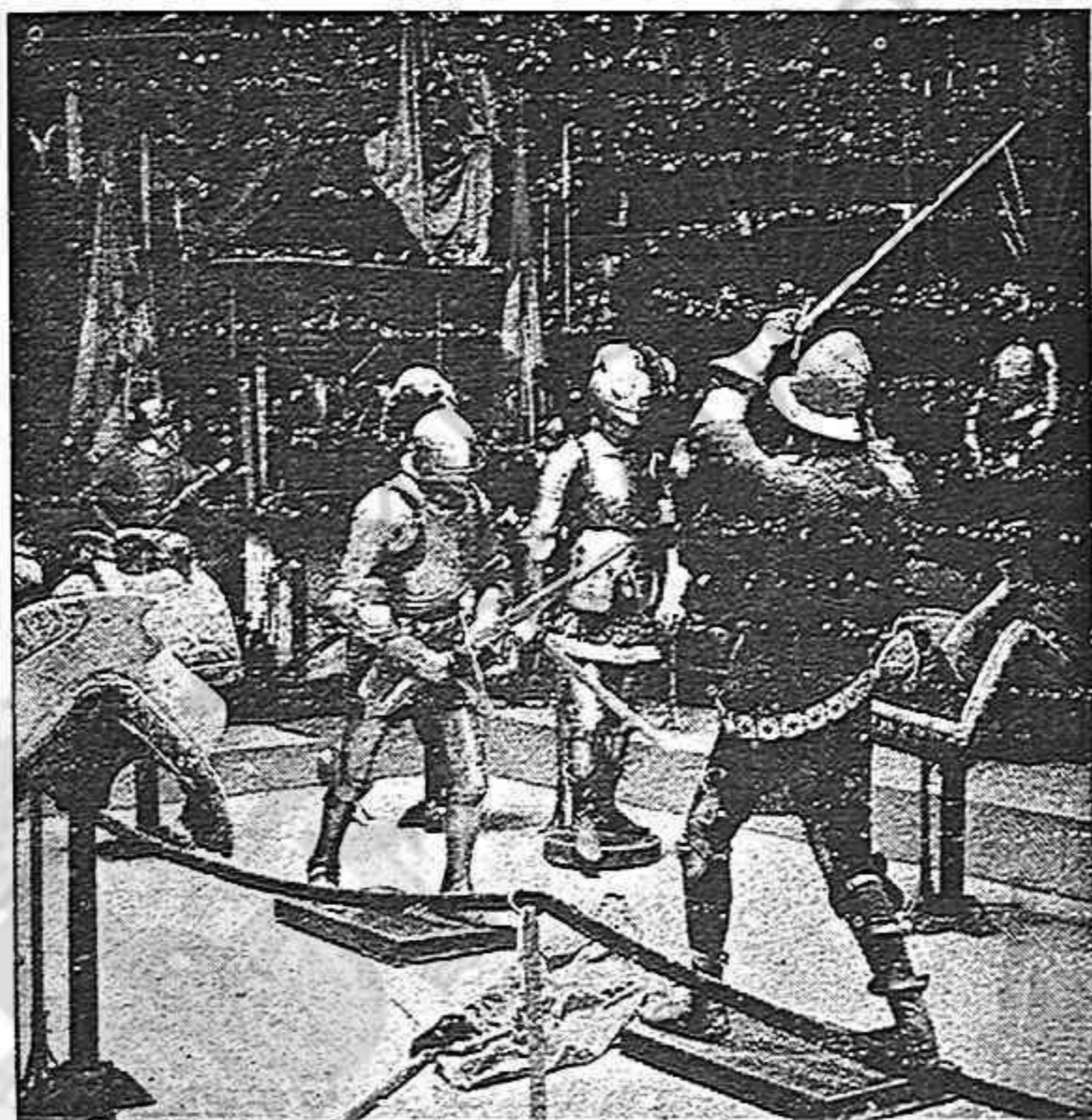
Las mitjas armaduras son escullidas, y, entre ellas, farém menció d' una del sigle XVI ab celada d' *encaje*, y de altra llisa del sigle XVII, trobada en un poble prop de Lleyda, y de la época en que 'l príncep de Condé setiá aquella plassa.

Las armaduras complertas forman la joya de la colecció, y té aquesta la particularitat de contenir exemplars de quasi cada un dels tipos y varietats pertanyents als sigles XV, XVI y XVII.

Entre las armaduras góticas que caracterisan las darrerías del sigle XIV y comensos del següent, s' hi remarcan los números 1198, 1191, 1190, 569, y 591. Gayre bé totas aquestas ar-

maduras son llisas ó ab lleugers ornaments, y totas molt pesantas; mes foren tals en pochys anys los progressos que 's feren en llur fabricació, que entrant lo sigle XVI ja hi veyém ensemps que excelents defenses, veritables obras d' art. Alas horas entra la armadura en sa millor época.

Del sigle XVI y de la següent centuria conté la Armería-Estruch exemplars de notable mérit y dignes d' especial estudi. Lo número 1202 es una armadura maximiliana que pocas

parionas té en los museus d' Europa, excepció feta dels de Austria y Alemanya.

La número 1193, grabada al buril ab fondos dorats, de gran riquesa y cost; la número 1194 grabada ab fondos negres y dorada en la talla del grabat. La senyalada ab lo número 884, una de las més interessants tant per sa forma com bona conservació, es del sigle XVII y grabada ab niells negres y dibuix *ajacarat* y dorat; lo grabat representa assumptos mitològichs; en las franjas laterals hi figuran dos guerrers. Peto, espatllar y demás pessas de la armadura ab ornaments d' igual mérit y riquesa.

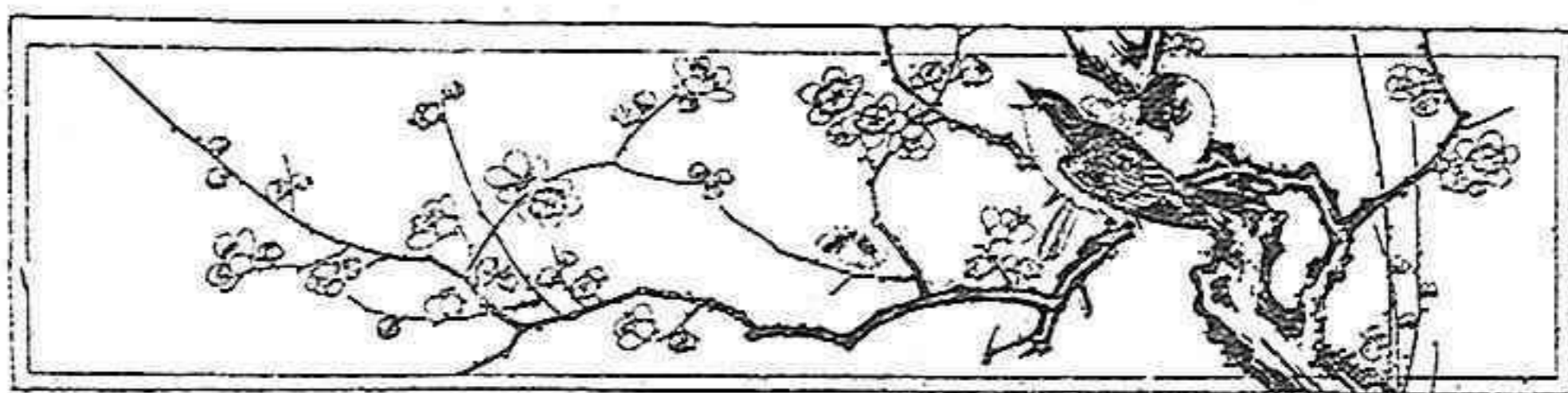
Completa aquest Museu una colecció de banderes y estandarts, de gremis y de cossos armats, y entre ellas n' hi han de alemanyas, francesas y espanyolas, essent digne de menció especial la de la ilustre casa catalana Margarit de Viure; ademés d' alguns uniformes y altras penyoras de indumentaria militar.

A fi de que millor se puga apreciar l' efecte dels grups destribuhits dintre 'l saló, ne reproduhim un que representa dos guerrers en actitud de lluyta que portan los números 1198 y 1199 en lo *catálech*.

En resúm, lo Museu-Armería-Estruch honra á Barcelona, y tot felicitant á son ilustrat propietari, nos felicitém al propi temps de poder contar entre 'ls pochos de nostra capital, ab un depósit que á més de ser material inagotable d' estudi, ofereix la ventatja de reunir dintre de la especialitat d' art militar, un nombre suficient dels objectes de cada época y estil.

FRANCESCH BARADO

CAMPS Á TRAVÉS

BUCÓLICAS

JA soch aquí. A la fí he arribat, però cruixit, capolat, desconegut, mitj sópit. La pols del camí m' ha envellit cabell y barba lo menos dèu anys; m' ha deixat barret, roba y calsat com los d' un pobre. Si 'm presento així á la Rambla á captar, los amichs no 'm coneixen y 'm socorren. Després per pòch que 'm descuydi, algun municipal m' aixar-pa y ja no paro fins al Hospici del Park.

Gracias á Deu, aquí no corro aquest perill; me trobo al mitj del camp: com que aquí tot es brut y polsós no desentono. Al contrari; entre la meva figura y 'l pahissatge hi há perfecta armonía. Are, entre dos llustros, tot es gris; d' aquí á una estona tot será negre.

Mes, ¡quina soletat! ¡Quina pau! ¡Quín orde! ¡Quín repós! Aquí, á la plana, entre 'ls sembrats encare drèts, entre 'l rostoll, entre 'l vert raspall d' aqueixa catifa de prats que 's pèrt de vista, si n' hi haurá d' insectes que respiran y bregan pera devorarse 'ls uns als altres. ¡Y dalt dels arbres y dins dels boscos inmensos que veig á la montanya, si n' hi haurá de nius habitats, si se 'n trobarán de reptils y guineus y llebras y conills corrent d' assí y d' allá! Y en cad' una d' eixas masías com en cad' un d' aquells poblets que s' amagan entre 'ls arbres de la vall ¿quants animals doméstichs y de corral no compartirán la vida ab l' home que conrea y habita aquestas terras? Milions de milions de sèrs alenan demunt la

qu' oviro, y á mi 'm sembla que no hi há més vida que la vida muda y rudimentaria dels vegetals.

Serrats, casas, arbreda, guardan una immovilitat imponent: lo cel blau se despinta, allá d' allá cluqueja un estel, algun dit de jegant ha clavat unglada al setí y per l' estrip clareja un segment de lluna esmortuhida. ¡Tot, tot s' adorm! La llum va finant; per primera volta sento remor. Es una remor somorta, però llonga, criquetosa, metálica, com la de tot un exércit que donés á l' hora corda als *remontoirs*; lo cant nocturn dels grills.

La diligencia m' ha deixat al mitj de la carretera á vint passes d' aquí, á la Closa de Ganyit. Estava pintada de gróch y vermell; era panxuda y jeperuda, xisclava, grinyolava, aturdía, coixejava de vegadas, d' altres corria, algun cop feya esses balansejantse, y sos crits y topetons y coloraynas me marejavan. No sé perquè 'm duya á la memoria l' imatge del bufó. ¡Quín disbarat!... Era que jo no estava ben despert. Somiava, somiava ab aquella colorayna, ab aquells geps y aquells moviments descompassats, ab aquell dring-dring de cascabells. Fins aquell dring-dring s' es ja apagat. ¡Qué sol qu' estich!

¡Quína fresqueta, quína atmósfera més pura, quín cel més transparent, quín horitzó! Lo pit s' aixampla, 'l cap s' assere-
na, l' olor aspra dels prats me reconforta. ¡Aixó es respirar!

¡Oh! avuy ja vaig nèt, ja soch un altre. ¡Quín gust quan, treta la polsosa roba, vaig sentir la frescor de l' aygua escór-
ressem cos avall! ¡Oy, Malek, que ja 'm coneixes? Míram bé, y no 't fiques per aquestos prats. Rastreja, ensuma 'l rostoll, vès si m' aixecas alguna guatlla de las que no saben matinejar com nosaltres. L' escopeta es de dos canons y la duch al punt. Si erro un tret, aprofitaré l' altre. Au, Malek, qu' al Puig-
mal ja li bermelleja 'l nas: lo sol ja apunta. ¡Oh, Deu, y quína brillantor! ¡Quín plat més ruhent! ¡Quan d' or pe 'ls cels!
¡Mira quíns colors de ròsa per la terra, quínas bermellors y blancors de cotó fluix pe 'ls núvols que jeyan devant de Ma-
ranges! ¡Alsa, alsa, y cóm corren! Guayta, torna á aguaytar al Puigmal.

No, nó hi miris Malek, qu' alló enlluherna; vès, vès, si 'm

tròbas alguna guatlla. ¡Diantre! aquella ruhentor fins llepa la terra que trepitjo. ¡Quín daurat més ruhent! Fins l' ombra dels arbres tan llargaruda com s' estén, fins la teva, Malek, que també es llarga... llarga y estraqueta com cocodril esparrancat, es lleu, transparent, lluminosa, un vel á contraclaror que s' arrossegues per terra: no la tenyeix ni pèsa; se queda en suspensió.

¡Adeu! ¿Qué miro? Ja se m' ha escapat la guatlla. ¡Ep, Malek, fuig, fuig d' aquí, déixala correr; anem per un' altra que t' esgarrinxarás per aqueixas bardissas! Malek, que 't segnarás lo morro: déixala estar. ¿Quí 't fa sortir, malastruch, á cassar ab poetas? Si tu no agafas l' escopeta, no farém res. No 't fies may d' aqueixa gent que mira tant al cel. Tu, més filosof, no aixecas los ulls d' á terra, miras ahont posas los peus y vas de dret al bulto. Me recordas aquells ricatxos que jo odio porque no 'm llegeixen: ahir anavan com tu, trayent un pam de llengua, rastrejant la moneda; jo mentrestant mirava al cel y tremolins de gust removían totas las fibras del meu cos; però avuy soch tan desvalgut com ahir, y ells desfilan orgullosos pe 'l meu costat, repaixigats dalt de luxós landó qu' escup lo fanch del carrer sobre mos humils vestits. Ells y tu sou pràctichs.

Ep, Malek, vina, vina: ¡mira quin riu! A l' ombra d' aquesta verneda podrém contemplarlo, tot caragolanthi un cigarret. ¡Ah! ¿Vèus? Fins una soca tallada 'm brinda á seure, y una bona mata de verns me fa de respatller. ¡Té! aquí, hi há una branca morta, que servirá de gancho pera penjar l' escopeta y 'l sarró. Aixís; ¿vèus que bé s' está? Déixam traure 'l tabaco y jau aquí; ala, no grunyis; amaga la llengua y disfruta com jò. Mira, mira l' aygua com llisca riu avall, rihent y plorant, are á tomballons tota escumosa, are llisa y onejanta com raig de vidre fos, allí llansant diamants á l' herba, aquí desfentse en serrells, rehinflantse més tart tota rossa entre dos còdols, y escapant de la presó, molsuda y rabiosa, fins que pòt altra volta allargassarse demunt de l' ample llit. Es com lo temps; fa son camí sens parar, no coneixém sa naixensa ni sa mort, cada gota seva es nova com cada instant, son moviment etern.

Bé, Malek, bé: ¡tu t' hi adorms! Igual faría qualsevol de aquells ricatxos; lo mateix las nou dècimas parts de l' huma-

nitat. Tu no estás pera fantasías ni pera contemplacions; una forsa instintiva t' empeny á cumplir ton destí á ulls cluchs, lo misteri sublim que mou aqueixa gran máquina t' es indiferent, lo que vòls es la guatlla; aném donchs per la guatlla, potser tens rahó.

* * *

Prou voldria, llibre estimat, durte ab mi á passeig, badat entre mos dits, los ulls xuclant de tas planas tot lo doll de ideas qu' hi troba pera assodollarse mon esperit; mes no te ofengas, quant tinch la naturalesa al devant, te trobo tant petit y aixut, que mos ulls ne fugen y la má distreta 't deixaria caure com lo brí de palla qu' he mastegat un moment tot meditant. Lo sol ja declina y vull passejar un xich: espéram aquí fins demá. Dins de las quatre parets, á la esmortuhida llum de la persiana, tornarás á esser gran y lluminós y apagarás altra volta la sèt de mon esperit. ¡Oh, amich estimadísim! tu ets discret, caritatiu, pacient, lo mellor de mos amichs, te fas cárrech de tot, tot m' ho perdonas, y sempre estás disposat á complaurem. Ta sort es la dels humils, callar, aguantar, servir sempre; però no ho dubtes, ta simpatía es pera mi irresistible, ta humiltat me con mou, desperta ma pietat y me ompla de remordiments.

La tarde es hermosa, madura la cullita, lo pagés s' afanya á arreplegar lo fruyt de sas suhadas. A l' esquerra, l' incansable segador del Pla de Bages, negre de cara y brassos, cantellut y fort com penya de Montserrat, de trènc d' alba que se las heu ab lo daurat espriu. A la dreta, 'l gabaig, la boyna blava 'ls ulls, la pipa 'ls llabis, dalt de groixuts esclòps, aixarrencadas las camas que cubreixen calsassas de vellut vèrt, arrana 'l prat ab l' esquitllenta dalla que vòla y talla més que 'l vent de la Perxa. D' altres, en un clòs de més amunt, giran l' herba ja dallada que 'l sol cuyta á secar, y sento, més enllá, vèus perdudas y l' esquerdat dringar de las esquellas de l' eugua que pastora, ab son nadó. ¡Un nadonet! Ja 'l veig: esprimatxat y alegre, las potas li flaquejan, son pèl, després lluhentíssim, avuy es un borrím que li cau á clapas. No té encare crins y sa cua es pobre, però dú dreta l' orella y fa 'l cap viu. S' aferra á la mame-

lla de sa mare qu' á sa vegada 's peix, y arrèu la deixa y guimba, renilla tot plorós y torna á la mamella frisós y tremolant, pera arrancar altra vòlta á córrer y á brincar lleuger com un cabrit. Es lo combat de la criatura que mama sempre á glops, y baixa de la falda y s' arrossega y arreu torna á dalir; arrenca á esgarrapadas las robas que li amagan la mamella, hi dona tres xucladas y ja torna á esser baix, frisosa de córrer y riure y arreu torna á plorar; preludi del desfici de la vida que no 'ns abandona fins al clòt.

Peró aquest camí es estret, encaixonat, y sento á poch passos una remor apagada..... Una carreta d' herba que se atansa. ¡Qué hermosa! Miráula, ab quina majestat no vé: es lo carro triomfal del pagés. L' herba arremassada ab la dalla l' ha depositada aquí, l' ha amassada á son gust, dalt de las feixugas rodas, y ab la companya de la llar s' ha assegut demunt de l' inmens coixí. Dos bous la tiran, los forsuts caps humillats pe 'l jou, seguint silenciosos las trassas del bové que marxa confiat dantlis l' esquena, la tocadora 'l coll. Home de ciutat, al considerar l' estretor del camí, sento mitj cobriment de cor, m' arrambo lo possible á la paret. Mes arreu renaix en mi l' artista, y una llágrima d' admiració m' humiteja 'ls ulls: que 'l convoy es imponent y hermós. Miráulo que lentament avansa, escampan l' olor de la fe y de la oserda, cobdiciat de l' aucell que 'l segueix tot temerós, la terrosa silueta de la parella humana enlayrada dalt del coixí, destacant d' eixa inmensa cortina de cel ab l' inmovilitat dels ídols egipcis, las rodas mitj tapadas per aquella cascada de verdura, los bous avassallats y enpetitits per la grandor del pès. Té la majestat d' un monument, l' impresió artística d' una apoteosis.

Ja tinch los bous á sobre..... ¿Y per qué temer? La gent fuig d' ells: diu que miran de reull, ¡qu' han d' esser traydors! ¡Quín disbarat! En llurs ulls d' ibori negre y gròch hi há la melancólica tristesa del esclau irredimible, la cega docilitat de la forsa subjugada. Com aqueixas montanyas, del meteix color, també bonyeguts y plens de córrechs y escabrositats, tenen l' imponent majestat d' ellas, com ellas son feixuchs y farrenys. Mes no 'ls teme, que l' home aplanas las montanyas y 'l bou es son més dócil company, lo més humil y posat de sos esclaus.

NARCÍS OLLER

AMOR ROBADORA

Tots mos desigs || sobre vos los escamp,
tot es dins vos...

AUSIAS MARCH—Cant 2.ⁿ, tornada.

Vulles, amor, als meus cants fer esmena.

ROCABERTI.—Gloria d' amor.

Des que 't viu agenollada
dins l' església, vora meu,
ab ta cara il·luminada,
resplandint d' amor á Deu;

tem que á la Verge Maria
cap més *Salve* haja ben dit;
puig per tu de nit y dia
crema una llantia 'n mon pit.

Des que 'l foch de ta mirada
la meua ánima enalteix,
ja no gos en la estelada,
ni com primer m' abelleix:

d' un nou cel les maravelles
en tes faccions reculls,
la claror de les estrelles
veig concentrada en tos ulls.

Des que 'l sol de primavera
ton verger fa reflorir,
si tu ets per jardinera
les flors s' hi fan avorrir:

totes me semblan malaltes
al comparar son vermell
ab les roses de tes galtes
y ab tos llabis de clavell...

Donchs ja que axí 'm descamina
lo voler que 'n mi has despert,
rescabálam, gentil nina,
ab ton cor de lo que pert.

Ten compte que 'n un sol día
m' has robat tres bells tresors:
Madona Santa Maria,
les estrelles y les flors.

Marian Aguiló

TEATRE CATALÁ

LO SANT CRISTO GROS, *comedia en tres actes de E. AULÉS*, estrenada en lo teatre Romea, la nit del 10 de Janer.

Comensa l' acte primer, al punt que 's va á fer un casament, ja reunits los convidats, y posantse camí de la iglesia. Lo pare de la noya, es un militar retirat que tot ho sacrifica á la puntualitat y al honor entés á sa manera, y que ha de combatre contínuament ab los que 'l rodejan, perque tothom té 'l carácter oposat al seu. Aquest personatge, del quin un actor podria treure'n molt partit, lo Sr. Soler no l' interpreta prou bé. En lo moment de baixar del cotxo, pera entrar á l' iglesia, lo nubí reb una bofetada d' un antich company seu, d' un buscavidas; y aqueix fet, á judici del sogre, requereix reparació per medi de las armas. Lo nubí no es home que cregui en la conveniencia d' arreglar los cosas tant al viu, y dotat d' un gènit pacífich, prefereix arreglar ab diners lo de la bofetada, però com lo sogre de cap manera hi voldria passar, tractan de enganyarlo y satisferlo, á fi de que la boda pugua tirarse endavant, de buscar algú que 's presti á deixarse donar la plantofada davant dels convidats, fingint ésser l' agressor. Troban un subjecte que havia estat sereno y que ben pagat se deixarà donar la bofetada. D' aquest paper lo Sr. Fontova n' fa una creació. Aixó dona materia als actes primer y segón.

Per fi, 'l nubí veyent que com més tractan d' arreglar 'l desafió, més s' embrolla la qüestió de la boda, resol, en l' acte ters, treure 'l *Sant Cristo gros*, y llavoras, á cops de gènit fingits, logra captarse l' entusiasme del seu sogre y ferse d' un cop lo desitjat casament, per tres vegadas interromput.

La trama es poca pera ésser desenrotllada en tres actes, aixís es, que la comedia resulta diluhída, y en varias escenas hi manca pasta; però abunda en xistes molt al cas, oportunistíssims, que rajan com la cosa més natural, y está dotada d' aquella versificació veritablement fácil, de la que potser cap de nostres autors dramátichs ne posseheix lo secret, com lo Sr. Aulés.

En quant á la interpretació del *Sant Cristo gros*, feta excepció del Sr. Fontova, no més que passadora.

BIBLIOGRAFIA

APELES MESTRES.—IDILIS.—*Edició ilustrada per l' autor.*—*Barcelona 1889.*—Un vol. de 21 X 15 centímetr. y 180 págs.—6 ptas.

Llibre de agradable aspecte y mellor fons, que ha vingut á dar comens á nostre any literari. Ab ell nos ha donat son autor, dotze composicions d' un genre gayrebé desconegut entre nosaltres, ab una flayre de camp, un sabor de naturalesa y una veritat encantadora. Los més de llurs personatjes viuhén, se comprenen y 's fixan en la imaginació. En Janot de *Los dos Cresos*, lo Baylet de *L' anyell de Pasqua* y 'l Patró de *Los Sardinalers*, son tipos tan sentits y ab tanta justesa presos del natural, que un cop llegits aquest idilis no s' esborran may més.

Alguns dels idilis, amagan idees trascendentals, com *Lo Llaurador* y *L' Hereu del Hivern*, y aquestas hi son colocadas d' una manera tan artística, que sols se desprenen després de la lectura y alashoras s' apoderan del magí del lector.

Creyém que tothom al llegir lo llibre y sentir sos versos, trobará justificadíssim lo títol que porta; y 'ns sembla, que pot ser poch convenient recalcar lo que es poesia bucólica, (nom y genre passat de moda) pera dirnos després, que 's pren com á títol genérich de la poesia á que ell s' ha dedicat ab més amor.

Sas composicions son *idilis*, y res més que idilis, tan en los que s' hi trasparenta lo sabor grech, com en las poesías tant á lo Teócrit, *Los dos Cresos*, *Lo Rey y 'l Pastor* y *Los Sardinalers*, com en los dramátichs *La nit al bosch* y *La Rosella*, ahont l' autor se mostra ab tota sa personalitat, puig que aquest genre li pertany, es seu y de ningú més.

Una qualitat que fa més atractiu lo llibre, es la melódica estructura dels versos. Unit aixó al aspecte sempre distingit y elegant que hi ha sapigut donar l' Apeles Mestres ab l' armónich concurs del llápis y la ploma, fan d' aquest tomo d' *Idilis*, una de las joyas ab que ab més orgull pot engalanarse la literatura catalana.

DOLORS MONSERDÁ DE MACIÁ.—POESÍES CATALANES.—1888.—Barcelona.—Imprenta «La Renaixensa.» Xuclá, 13 baixos.—Un vol. de 20 X 12 centímetr. y 248 págs. 2'50 ptas.

Ab aquest títol, acaba de publicar la Sra. Monserdá, un volúm en que ha recullit las composicions que l' hi han donat renom en sa carrera poética. Com á colecció de totas ó quasi totas las poesías de la autora, lo llibre resulta de una gran varietat de genres. Al costat de la oda patriótica, la poesia de carácter íntim; al costat del romans planejant y senzill, l' endecassílab de tó inflat.

No som partidaris d' aquest sistema en las obras de poesia, però de totas maneres lo llibre de la Sra. Monserdá, es molt bó pera donarla á coneixer en tots sos aspectes de poetisa.

Si en nostra ma hagués estat y nostra petició tingués prou forsa pera la Sra. Monserdá, l' hi hauríam demanat que classifiqués un xich los diversos genres de son volúm y que, fent aixó ó sense ferho, prescindís per complert del ordre cronològich, al formar son recull, sustituhintlo per un hábil orde de importancia y bonas qualitats de sas diverses obras.

Com havém indicat, la Sra. Monserdá abarca en son llibre los estils més diversos. Sens perjudici de regonéixeli certa forsa en lo que requereix entonació épica, la preferím com autora de poesías íntimas, á que tal volta la generalitat donará molta menos importancia. Nos sembla, en aquest cas, que té dret á ésser més sincera qu' en l' altre.

La Sra. Monserdá, se veu que versifica ab facilitat, però creyém que contra aqueixa mateixa facilitat, deuria posarse un xich en guardia, pera evitar los defectes en que molts de nostres autors incorren: lo treball de cisellar, es importantíssim en la poesia.

Lo llibre de la Sra. Monserdá, no duptém que será ben rebut, y revela una curiosa personalitat de poetisa, que s' acosta á voltas, á la personalitat de poeta.

S. GOMILA.— CARN Y OSSOS.— *Baralla entre la Vida y la Mort.*— *Dibuixos de F. Gomez Soler.*—*Barcelona. Llib. Espanyola de Lopez, editor. Rambla del Mitj, núm. 20. 1889.*— Un fasc. de 21 X 14 centimetr. y 32 págs. 0'50 pta.

Es difícil endevinar lo que l' autor s' ha proposat dir, ab una forma tan descuydada.

ESTUDIOS HISTÓRICO-ARQUEOLÓGICOS SOBRE ILURO, *antigua ciudad de la España Tarraconense, región Layetana, por JOSÉ M.ª PELLICER Y PAGÉS, Licenciado en F. y L., etc. etc.*— *Mataró, Est. tip. de Feliciano Horta, calle de Argentona, 31.*—*MDCCLXXXVII.*— Un vol. ilustrat de 28 X 19 centimetr. y 507 páginas.

Ab la publicació del fascicle VI y VII ha quedat termenada aquesta obra, formant un groixut tomo, enriquit ab moltes ilustracions, representant vistas de monuments, objectes arqueològichs, retratos, planos, restauracions, etc. De la manera com s' ha escrit aquesta obra, resulta parcialíssima, recalcant la notorietat d' alguns fets solzament apoyats per la tradició, encare que no conformes ab las fonts històricas. No aplaudim tampoch lo procediment ab que s' ha fet, donant importancia desmesurada á la prehistoria, creyent á ulls cluchs, moltes teorías avuy desmentidas, y acompanyant ab ilustracions impossibles, la vida dels antecessors dels mataronins en aquella época remota.

Ab tot, la obra es apreciable baix molts punts de vista, s' hi veuen reunits un nombre considerable d' importants datos històrichs, y s' hi fa esment de varios descubriments de la romana Iluro, de molta utilitat per l' estudi de las arts industrials en nostre pahís.

NOVAS

Al reparèixer L' AVENS, dirigeix una afectuosa salutació, especialment á la prempsa catalana, y en general á la de tots los pahíssos que, ja sia per la propaganda literaria ó política, se consagra á mantenir los interessos de tota regió dont hi haja un poble que senti, pensi y parli.

— S' han comensat á publicar per entregas, duas obras del mateix caràcter, de que expressament no 'ns hem ocupat en la secció de *Bibliografia*, pera esperar ferho ab deteniment, lo día en que estigan llestas.

Es la una, la nova edició del *Diccionari catalá-castellá* de Labernia, que edita la casa Espasa germans y C.^{ia}. Hem de confessar per endavant, que no respón á lo que 'l públich esperava, que 's troba falta de método en qui de nou l' ha ordenat, aixís es, que en lloch de venir á omplir un vuyt, temém que sols vinga á ser un diccionari més entre 'l nombre d' incomplerts que ja tenim. Aixís y tot, com que algunas omissions poden esmenarse ab un suplement, reservém ferne judici fins que la obra s' haja termenat.

L' altra, es la tercera edició del *Diccionari valenciá-castellá* de D. Joseph Escrig y Martinez que 's publica en casa de Pasqual Aguilar, á Valencia, baix la direcció de D. Constantí Llobart.